

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-35>

УДК 004.832.28

ЛАТИШЕВ Костянтин

Кременчуцький національний університет управління імені Михайла Остроградського

<https://orcid.org/0000-0003-2645-1902>e-mail: latyshev.cost@gmail.com

КУЩ Анастасія

Кременчуцький національний університет управління імені Михайла Остроградського

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті висвітлено значення стратегічного управління для розвитку підприємств у сучасних умовах динамічного середовища. Проаналізовано основні концепції стратегічного управління, його історичний розвиток і вплив на конкурентоспроможність підприємств. Розглянуто інструменти, етапи та особливості впровадження стратегічного управління, а також визначено бар'єри, які обмежують його застосування, та шляхи їх подолання. Особлива увага приділена необхідності гнучкості стратегій, адаптації до змін і оптимального використання ресурсів для досягнення довгострокових цілей.

Ключові слова: стратегічне управління, стратегія підприємства, конкурентоспроможність підприємства, стратегічний розвиток, оптимізація ресурсів.

LATYSHEV Kostiantyn, KUSHCH Anastasiia

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University

STRATEGIES OF DIGITALIZATION IN THE CONTEXT OF BUSINESS DIGITAL TRANSFORMATION: TRENDS AND INNOVATIONS

This article examines the significance of strategic management in fostering the growth and competitiveness of enterprises in today's rapidly evolving business environment. The study outlines the essential tools, stages, and approaches for implementing strategic management, emphasizing its role in shaping sustainable competitive advantages in the face of global challenges. A key focus of the article is the analysis of the flexibility and adaptability required in strategic planning, particularly in response to changing market conditions, technological advancements, and resource limitations. The research underscores how strategic management enables businesses to optimize resource allocation, streamline operations, and align their objectives with long-term goals to achieve superior performance.

Furthermore, the article discusses the barriers that hinder effective strategic management, such as resistance to change, lack of alignment within teams, and resource constraints. It also provides actionable recommendations for overcoming these obstacles through leadership, innovation, and continuous improvement.

Overall, the article concludes that strategic management is a fundamental driver of organizational resilience and success in the modern economy. By adopting a strategic approach, companies can better navigate uncertainties, seize growth opportunities, and maintain their competitiveness in an increasingly complex global market.

Keywords: strategic management, enterprise strategy, enterprise competitiveness, strategic development, resource optimization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних ринкових умовах стратегічне управління стає одним із ключових чинників успішної діяльності підприємств. Формування ефективних стратегій, які враховують динаміку ринку, є необхідністю для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності. Дослідження принципів стратегічного управління, а також вивчення моделей їх адаптації є важливим завданням, яке дозволяє покращити внутрішні процеси підприємств та сприяти їх стійкому розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню інтеграції інструментів штучного інтелекту в рекламну діяльність підприємства присвятили свої праці велика кількість вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема такі як: Головацька С. І. [1], Ставицький О. В. [2], Давидов Д. С. [3], Єдинак В. Ю. [4], Пащенко О. П. [5], Емерсон Г., Тейлор Ф., Ансофф І. та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри численні дослідження у сфері стратегічного управління, залишається недостатньо вивченим питання інтеграції сучасних підходів до формування конкурентних переваг в умовах швидкої зміни ринкового стану. Зокрема, бракує конкретного аналізу особливостей стратегічного управління та його впливу на конкурентоспроможність підприємства. З огляду на це, зазначена тема є актуальною для сучасних підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження ролі стратегічного управління у формуванні конкурентних переваг підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Стратегічне управління у сучасному світі відіграє ключову роль, оскільки забезпечує підприємствам здатність адаптуватися до швидких змін у бізнес-середовищі, використовувати нові можливості та залишатися конкурентоспроможними. Воно допомагає визначати довгострокові цілі, формувати ефективні стратегії, оптимально розподіляти ресурси та враховувати ризики.

Стратегічне управління є інтеграційною концепцією, яка поєднує цільовий та комплексний підходи до діяльності підприємства. Воно спрямоване на визначення цілей розвитку, порівняння їх із ресурсними можливостями підприємства та забезпечення відповідності цих цілей і можливостей шляхом формування та реалізації стратегій [1].

Концепція стратегічного управління ґрунтується на системному, ситуаційному та цільовому підходах, які розглядають підприємство як відкриту соціально-економічну систему. Це дозволяє досягати довгострокових цілей розвитку завдяки інтеграції та комплексності управлінських процесів. Адаптація до умов зовнішнього середовища є важливим елементом цієї концепції, оскільки аналіз і врахування специфіки функціонування підприємства дають змогу розробляти стратегії, які максимально відповідають наявним викликам і можливостям.

Концепція стратегічного управління виникла на початку 70-х років XX століття, її розробила американська консалтингова компанія «Маккінзі». З 1972 року вона почала впроваджуватися у провідних корпораціях, таких як «Дженерал Електрик», «ІБМ», «Тексас Інструментс» і «Кока-кола». До початку 80-х років цю концепцію вже застосовували 45% найбільших корпорацій, орієнтуючись на майбутні ринкові перспективи. Це було не просто науково-практичне досягнення, а дієве управлінське нововведення, яке виправдало себе в глобальній практиці [2].

Стратегічне управління також вимагає збору, аналізу та використання релевантної інформації для зменшення невизначеності і прийняття обґрунтованих рішень. Воно включає прогнозування наслідків дій, ефективний розподіл ресурсів та формування стратегічної поведінки персоналу. Для досягнення поставлених цілей використовуються спеціальні інструменти, такі як «дерево цілей», стратегічні плани, програми та методи контролю. Стратегічне управління забезпечує гнучкість, адаптивність і конкурентні переваги підприємства, сприяючи його сталому розвитку [1].

Ефективність системи стратегічного управління полягає в її здатності забезпечувати комплексний підхід до управління підприємством і його зовнішнім оточенням. Вона сприяє прийняттю обґрунтованих рішень завдяки використанню спеціальних методів і підходів до збору та аналізу інформації, а також забезпечує ефективну координацію та комунікацію на всіх рівнях управління. Ця система допомагає адаптуватися до змін, прогнозувати тенденції розвитку бізнесу та реалізовувати стратегічні плани через зважений стратегічний вибір [3].

У сучасному стратегічному менеджменті підвищується роль цільової підсистеми, а також методичного, інформаційного та правового забезпечення. Прогнозування і вирішення проблем на тривалу перспективу стають ключовими завданнями, що дозволяють підприємству не лише реагувати на виклики, але й ефективно управляти своїм розвитком.

Стратегічне управління забезпечує підприємству низку переваг, серед яких чітке визначення та пріоритезація можливостей та їх подальша ефективна реалізація. Завдяки застосуванню концепцій стратегічного управління формується об'єктивний підхід до вирішення управлінських проблем, поліпшується координація та контроль діяльності. Це сприяє мінімізації наслідків несприятливих умов і змін, забезпечує підтримку встановлених цілей через ухвалення ключових рішень і дозволяє раціонально використовувати час і ресурси. Стратегічне управління сприяє ефективності прийняття рішень і оптимізації ресурсів [4].

Стратегічний розвиток підприємства є багатоаспектним явищем, яке є невід'ємним від стратегічного управління. Стратегічне управління розвитком підприємства можна визначити як динамічний процес, спрямований на ефективне використання потенціалу компанії для досягнення довгострокових конкурентних переваг. Він передбачає своєчасне коригування цілей відповідно до змін у зовнішньому середовищі, зростання обсягів господарювання, реструктуризацію чи антикризове управління [5].

Процес стратегічного управління розвитком підприємства охоплює декілька етапів, що забезпечують послідовний та цілісний підхід до визначення місії, цілей, адаптації до змін та ефективного використання ресурсів для досягнення довгострокового розвитку та конкурентних переваг (рис. 1) [5]:

Рис. 1. Процес стратегічного управління розвитком підприємства

Механізм стимулювання розвитку стратегічного управління організацією включає такі інструменти, як: інвестиційні ресурси та програми, національні механізми й правові норми для підвищення управлінського потенціалу, податкові інструменти, а також заходи для підвищення ефективності використання ресурсів через інновації. Досягнення цілей управління залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів та їх раціонального використання. Успішне управління базується на єдиній філософії, що забезпечує здатність організації адаптуватися до мінливих вимог, державного регулювання, ринкових умов, технологічних інновацій, економічних змін і геополітичних викликів [6].

Сучасні підприємства, які мають стратегічну орієнтацію розвитку управління, зосереджуються на таких завданнях, як підвищення якості продукції, розширення частки на внутрішніх і зовнішніх ринках, вдосконалення виробничих технологій та оновлення технічної бази, впровадження інновацій, дотримання правових та екологічних стандартів, впровадження систем навчання й оцінювання персоналу, а також створення належних умов праці [7].

Стратегічне управління є ресурсомістким процесом, який потребує не тільки точного аналізу поточного стану підприємства, але й прогнозування його майбутніх можливостей та розвитку в умовах конкурентного середовища. Помилки на етапі формування стратегії можуть бути катастрофічними і не піддаватися виправленню. Це, в свою чергу, підкреслює важливість ретельного підходу до розробки та впровадження стратегії управління.

Виділяють такі основні особливості стратегічного управління (табл. 1) [8]:

Таблиця 1

Особливості стратегічного управління

Аспект стратегічного управління	Характеристика
Відсутність можливості отримання детального опису стану підприємства та його положення на ринку	Стратегічне управління не передбачає точних даних про поточний стан підприємства, це скоріше комплекс оцінок і прогнозів, які стосуються майбутнього розвитку та конкурентних позицій.
Система стратегічного управління як філософія чи ідеологія	Стратегічне управління є не лише набором чітко визначених правил і процедур, а швидше філософією ведення бізнесу і менеджменту, що поєднує інтуїцію, досвід та творчий підхід. Розробка стратегії потребує високого рівня професіоналізму і креативності з боку керівників, а також активної участі всіх співробітників у її реалізації.
Високі витрати часу та ресурсів	Впровадження системи стратегічного управління потребує значних витрат часу та ресурсів, а також створення спеціального підрозділу, який відповідатиме за стратегічний аналіз, моніторинг зовнішнього середовища і розробку стратегій.
Невиправні помилки	У ринкових умовах помилки у виборі стратегії не можуть бути виправлені за допомогою оперативних методів управління, що може призвести до серйозних програвів у конкурентній боротьбі.

В цілому, стратегічне управління є не лише набором теоретичних концепцій, підходів та методів, але й динамічним процесом, що охоплює аналіз, вибір, планування, забезпечення та реалізацію стратегій в організації. Його основна суть полягає в повторюваному циклі вирішення п'яти ключових завдань.

Першим етапом є визначення майбутнього напрямку діяльності компанії, формування стратегічного бачення, яке стане основою для розвитку. Далі відбувається перетворення цього бачення та місії у конкретні вимірювані цілі та завдання, що визначають напрямок функціонування організації. Третій етап передбачає розробку стратегії для досягнення визначених цільових результатів. Після цього здійснюється впровадження і виконання цієї стратегії з максимальною ефективністю, що вимагає кваліфікованого підходу та злагодженої роботи команди. Завершальний етап полягає у оцінці досягнутих результатів, аналізі нових можливостей та внесенні коректив до довгострокових цілей, стратегій чи їх реалізації з урахуванням змін у середовищі, накопиченого досвіду та появи нових ідей [9].

Стратегічному управлінню притаманна гнучкість, що в свою чергу потребує адаптації до конкретних ринкових умов, а тому стратегія не може бути універсальним рішенням для всіх підприємств. Ефективне стратегічне управління залежить від здатності підприємства враховувати унікальні аспекти свого функціонування. Однак на практиці існує низка бар'єрів та викликів, які обмежують можливості впровадження стратегічного управління на підприємствах (табл. 2) [10].

Таблиця 2

Обмеження щодо використання стратегічного управління на підприємстві та шляхи його подолання

Обмеження	Шляхи подолання
Відсутність цілісного підходу до формування стратегічного управління	Введення комплексного управління, яке включає стратегічний рівень та децентралізовані підрозділи, використання стратегічного контролю та стимулів.
Конкуренція між стратегічними і поточними задачами	Створення стратегічних планів та бюджетів, захист стратегічної діяльності через запровадження організаційних і соціально-економічних механізмів.
Нестача достовірної інформації для прийняття управлінських рішень	Формування аналітичних відділів, розробка систем моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.
Недостатній рівень підготовки працівників	Проведення навчання для працівників, формування спеціальних програм підготовки для підвищення кваліфікації у стратегічному управлінні.
Опір змінам з боку організації у вигляді збереження звичних методів роботи	Запровадження структур, які сприяють адаптації до змін, колективне прийняття стратегічних рішень та розвиток стратегічного мислення й поведінки.

Подолання зазначених обмежень вимагає від підприємств застосування комплексного підходу, який включатиме інституційні зміни, розвиток персоналу та створення сприятливих умов для інноваційної діяльності

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Стратегічне управління – це комплексний процес, який надає можливість підприємствам не лише визначати свій шлях до розвитку, але й залишатися конкурентоспроможними в умовах постійних змін. Завдяки інтеграції стратегічного бачення, планування та ефективної реалізації, підприємство може досягати довгострокових успіхів та гнучко реагувати на виклики середовища. Особливістю стратегічного управління є його інтеграційний підхід, що поєднує системний, цільовий та ситуаційний аспекти, дозволяючи розглядати підприємство як відкриту соціально-економічну систему. Воно включає не лише формування стратегій, але й їхню адаптацію до реальних умов зовнішнього та внутрішнього середовища.

Впровадження стратегічного управління стикається з низкою викликів, таких як обмеженість ресурсів, опір змінам, нестача кваліфікованих кадрів та відсутність достовірної інформації для прийняття управлінських рішень. Подолання цих перешкод можливе через створення комплексних систем навчання, залучення інноваційних підходів до управління та посилення внутрішньої комунікації на підприємстві.

Стратегічне управління не є універсальним інструментом, воно повинно бути адаптованим до особливостей кожного підприємства. Лише за умов належного аналізу та планування можна досягти високої ефективності в управлінні підприємством.

Література

1. Головацька С. І. Теоретичні аспекти концепції стратегічного управління витратами підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/33.pdf>
2. Ставицький О. В. Особливості розвитку стратегічного управління в Україні. Ефективна економіка. 2011. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=646>
3. Давидов Д. С., Варвашенко В. А. Концепція стратегічного менеджменту в сучасних умовах. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. 2021. №34. 32 – 35 с.
4. Перерва І. О., Єдинак В. Ю. Стратегічне управління підприємством як основний інструмент в руках сучасного керівника. Інновації та стійкість. 2022. №3. 159 – 164 с.
5. Пащенко О. П. Сучасна парадигма стратегічного управління розвитком підприємства в контексті управління змінами. Менеджмент суб'єктів господарювання в умовах міжнародної інтеграції. 2016. 104 – 202 с.
6. Красностанова Н. Е. Тенденції розвитку стратегічного управління організацією. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. №34. 246 – 254 с.

7. Кухарук А. Д, Змітрович Д. Формування конкурентних переваг підприємства з урахуванням положень концепції сталого розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. №15. 46 – 48 с.
8. Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент: цільове управління персоналом організації. Навчальний посібник. 1998. 188 с.
9. Зарічна О. В. Роль стратегічного управління в діяльності підприємства в умовах сталого розвитку регіону. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. №5. 295 – 304 с.
10. Шершньова З.Є. Стратегічне управління. Підручник. 2004. 699 с.

References

1. Holovatska S. I. Teoretychni aspekty kontseptsii stratehichnoho upravlinnia vytratamy pidpriemstva. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/33.pdf>
2. Stavytskyi O. V. Osoblyvosti rozvytku stratehichnoho upravlinnia v Ukraini. Efektyvna ekonomika. 2011. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=646>
3. Davydov D. S., Varvashenko V. A. Kontseptsii stratehichnoho menedzhmentu v suchasnykh umovakh. Naukovi zapysky Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. 2021. №34. 32 – 35 p.
4. Pererva I. O., Yedynak V. Yu. Stratehichne upravlinnia pidpriemstvom yak osnovnyi instrument v rukakh suchasnoho kerivnyka. Innovatsii ta stiikist. 2022. №3. 159 – 164 p.
5. Pashchenko O. P. Suchasna paradyhma stratehichnoho upravlinnia rozvytkom pidpriemstva v konteksti upravlinnia zminamy. Menedzhment subiektiv hospodariuvannia v umovakh mizhnarodnoi intehtatsii. 2016. 104 – 202 p.
6. Krasnostanova N. E. Tendentsii rozvytku stratehichnoho upravlinnia orhanizatsiiei. Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii yurydychna. 2022. №34. 246 – 254 p.
7. Kukharuk A. D, Zmitrovych D. Formuvannia konkurentnykh perevah pidpriemstva z urakhuvanniam polozhen kontseptsii staloho rozvytku. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. 2015. №15. 46 – 48 p.
8. Dmytrenko H. A. Stratehichnyi menedzhment: tsilove upravlinnia personalom orhanizatsii. Navchalnyi posibnyk. 1998. 188 p.
9. Zarichna O. V. Rol stratehichnoho upravlinnia v diialnosti pidpriemstva v umovakh staloho rozvytku rehionu. Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy. 2014. №5. 295 – 304 p.
10. Shershnova Z.Ie. Stratehichne upravlinnia. Pidruchnyk. 2004. 699 p.